

75 år med IFN – Dåtid, nutid, framtid

Magnus Henrekson

SÄRTRYCK ur Magnus Henrekson och Göran Albinsson Bruhner (red.),
IFN 1939–2014 – 75 år av ekonomisk forskning

Ekerlids Förlag

KAPITEL 1

75 ÅR MED IFN DÅTID, NUTID, FRAMTID¹

MAGNUS HENREKSON

Det har gått drygt 75 år sedan Institutet för Näringslivsforskning (IFN) etablerades den 1 februari 1939. Till och med 2005 bedrevs verksamheten under namnet Industriens Utredningsinstitut (IUI). Under de 75 år som gått har IFN spelat en central roll inom tillämpad ekonomisk forskning och därmed också i den ekonomisk-politiska debatten. Ett otal inflytelserika utredningar och forskningsrapporter har skrivits vid IFN. Generationer av forskare har arbetat och utvecklats vid institutet. Förteckningen över tidigare medarbetare i slutet av denna volym upptar 257 personer. En överväldigande majoritet av dessa alumner har med stor framgång gått vidare till näringsliv, statsförvaltning, universitet och intresseorganisationer.

För att en organisation ska överleva och blomstra under skiftande tider och förhållanden krävs att den både förnyar sig och hämtar kraft ur sin egen historia. Som en del av firandet av 70-årsjubileet 2009 gick en inbjudan ut till ett trettiotal tidigare medarbetare att skriva en personlig betraktelse över vad tiden vid IUI betytt för deras personliga och professionella utveckling. Resultatet blev en diger volym som med uppsatser om och av institutets tidigare chefer, forskare och ordföranden ger en inträngande och samtidigt personlig bild av institutets verksamhet (Henrekson 2009a). Till föreliggande volym inbjöds tjugo tidigare forskare att skriva. Nio hörsammade inbjudan och därutöver finns en tionde uppsats om Bengt-Christer Ysander (1931–1992) skriven av Gunnar Eliasson, institutets chef under den period då Ysander var verksam vid IFN. Texterna har redigerats av Göran Albinsson Bruhner, som, med sedvanlig skarpsynthet, akribi, stilistisk elegans och ocensurerad rättframhet, gjort ett intressant material än klarare och än mer läsvärt.

Det känns också angeläget att beskriva de förändringar som IFN genomgått de

¹ Ett varmt tack till min medredaktör Göran Albinsson Bruhner för skarpsynta kommentarer på tidigare versioner av denna inledning. Värdefulla synpunkter har också erhållits från Elisabeth Precht, Niclas Berggren, Lars Persson, Elisabeth Gustafsson och Fredrik Andersson.

senaste fem åren och förutsättningarna inför framtiden.² Viktiga delar är här att ytterligare ett forskningsprogram, Institutionernas ekonomi, initierats, vilket presenteras närmare i kapitel 2 av programchefen Niclas Berggren. Likaså har kommunikationsfunktionen ytterligare utvecklats, vilket IFN:s kommunikationschef Elisabeth Precht beskriver i kapitel 3.

INNEHÅLLET

I jubileumsvolymen från 2009 presenterades institutets fyra forskningsprogram av respektive programchefer. Dessa fyra program finns fortfarande kvar och har utvecklats väl under de senaste fem åren. Hösten 2013 initierades ett femte forskningsprogram – Institutionernas ekonomi (*The Economics of Institutions and Culture*) under ledning av docent Niclas Berggren. I kapitel 2 presenterar Niclas Berggren programmet. Han konstaterar att en ekonomi inte fungerar i ett vakuum utan består av människor av kött och blod, med moraliska värderingar, med attityder till sina medmänniskor och med förmåga att påverkas av lagar, regler och normer. Inom ramen för forskningsprogrammet studeras hur faktorer av detta slag påverkar människors beteende och därmed ekonomins sätt att fungera – men också hur ekonomin i sin tur återverkar på moral, normer och attityder.

Kapitel 3, med titeln ”Ingen kommunikation utan forskning – ingen förändring utan kommunikation”, har författats av IFN:s kommunikationschef Elisabeth Precht. Sedan 2006 ingår det explicit i en IFN-forskares arbetsuppgifter att, utöver att utföra och publicera egen forskning, på lämpligt sätt bidra till att forskning kommuniceras även utanför forskarsamhället. För att visa allvaret i denna förändring och för att kunna utföra uppgiften effektivt anställde IFN då också sin första kommunikationschef. Kommunikationschefen utgör tillsammans med vd och vice vd institutets ledningsgrupp.

Över tid har en allt effektivare kommunikationsstrategi utvecklats. Som Elisabeth Precht framhåller i kapitel 3 är det ”en tränings sak” att lära sig kommunicera. Forskarna tränas därför i att skriva, tala och framträda. Allt för att på effektivast möjliga sätt sprida kunskap om sina forskningsresultat. Att kommunicera effektivare blir nödvändigt i ett samhälle där informationsutbudet hela tiden växer. Men en grundförutsättning för effektiv kommunikation är att ha något substantiellt och relevant att kommunicera. I detta hänseende är det få saker som kan tävla med resultat och slutsatser från relevant forskning av hög kvalitet; ”forskning [som] följer med tiden, återspeglar samhällsutvecklingen och tar sig an de utmaningar som framåtskridande för med sig”. Effektiv kommunikation

2 Den stora omställningsprocess som genomfördes i samband med namnbytet beskrivs i Henrekson (2009b).

blir det verktyg som forskningen behöver för att ge avtryck i samhället. Och som Elisabeth Precht skriver så måste inte bara forskningen utan även ”kommunikationen följa med sin tid – reflektera samhället just här och just nu. Konstigare än så är det inte.”

Därefter följer tio kapitel med essäer av – och i ett fall om – tidigare forskare vid IFN. Inbjudan till författarna var formulerad på följande sätt: ”att skriva en personlig betraktelse av vad tiden vid IFN/UII haft för betydelse för din personliga och professionella utveckling. Bidraget bör vara personligt hållet.”

Följande uppställning (kapitel 4–13) anger berörda IFN-forskare med något eller några nedslag i den efterföljande karriären. Bidragen är ordnade kronologiskt efter personens födelseår och för personer födda samma år efter vilket år de började vid institutet.

Forskare	Födelseår	Var vid IFN	Huvudkarriär därefter
Bengt-Christer Ysander	1931	1978–1987	Professor i nationalekonomi vid Uppsala universitet
Pavel Pelikan	1935	1988–2000	Professor vid Prags universitet
Rolf Rundfelt	1939	1968–1978	Skattekonsult, adjungerad professor i redovisning vid Stockholms och Linköpings universitet
Bertil Lindström	1940	1972–1981	Lektor Mitthögskolan i Sundsvall
Lennart Ohlsson	1942	1967–1974	Chefsekonom Företagarna, docent och forskare vid KTH
Lars Oxelheim	1944	1984–1992	Professor i internationellt företagande vid Lunds universitet
Anders Grufman	1947	1972–1979	Grundare av och huvudägare till konsultfirman Grufman Reje Management
Johan Örtengren	1947	1975–1985	Ekonom OECD och EFTA, chefstjänst Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
Bertil Holmlund	1947	1976–1985	Professor i nationalekonomi vid Uppsala universitet
Anders Björklund	1950	1983–1989	Professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet

Anm.: Huvudkarriär därefter anger i regel bara den eller de allra viktigaste posterna som personen innehaft. För en mer fullständig bild hänvisas till respektive persons bidrag och till alumniförteckningen längst bak i denna bok.

Bidragen visar betydelsen av personliga relationer och individuella drivkrafter. De säger också mycket både om institutets inre liv och om dess i flera dimensioner stora betydelse i efterkrigstidens Sverige.

Bokens sista sektion **Sammanställningar** innehåller:

- En presentation av medarbetarna på IFN per den 1 februari 2014, vilket var den faktiska 75-årsdagen.
- En förteckning över samtliga chefer och biträdande chefer/sekreterare med uppgift om när de innehade sin position, var de kom ifrån och var de tog vägen när de lämnade institutet.
- En förteckning över samtliga ordföranden och styrelseledamöter med uppgift om när de satt i styrelsen och vad de innehade för huvudposition vid inträdet i institutets styrelse.
- En förteckning över samtliga forskare som verkat vid IFN sedan starten 1939 sorterade på två olika sätt: (i) kronologiskt, baserat på när forskaren slutade vid institutet, och (ii) i bokstavsordning. För varje forskare anges när denne arbetade vid institutet och de viktigaste posterna i den efterföljande karriären.
- Ett personregister.

KVALITET, RELEVANS OCH KOMMUNIKATION

Om inte IFN blivit framstående och därmed respekterat hade vi knappast fått möjlighet att fira dess 75-årsdag. En berättigad fråga är hur det IFN som tillkom för 75 år sedan kunde utvecklas till ett ansett forskningsinstitut. Grundare och finansiärer var nämligen näringslivets två tyngsta topporganisationer, Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund, med uppgift att företräda medlemsföretagens intressen. Det framstod inte som riskfritt att betala för fri och objektiv forskning. Tänk om den nya kunskapen var till medlemmars nackdel!

Drivande krafter i IUI:s utveckling från en ren utredningsbyrå till ett forskningsinstitut med vetenskapliga ambitioner var ordföranden Sigfrid Edström (1939–1943) och chefen Ingvar Svennilson (1941–1949). Edströms anseende och inflytande var stort. Som vd och styrelseordförande hade han lett ASEAs utveckling från ett lokalt företag i elbranschen till en världskoncern. Han kom att företräda näringslivet från ordförandeposterna i både Arbetsgivareföreningen och Industriförbundet. Ingvar Svennilson var en välkänd och respekterad docent i nationalekonomi.

Svennilson och Edström försvarade med framgång forskarnas frihet och principen att även resultat som inte uppskattades av alla intressenter ovillkorligen skulle publiceras. Principen konsoliderades under Marcus Wallenbergs långa ordförandeskap (1950–1975). Det blev en självklarhet, som inte ens behövde formuleras, att forskarna är fria att efter bästa förmåga söka svaren på ställda frågor. I kombination med den goda tillgången på resurser och en jämfört med universitetet väl administrerad arbetsplats kunde den kreativa och produktiva IFN-anda

utvecklas, som så många av bidragen i både denna och den tidigare volymen vittnar om. Se vidare Benny Carlsons och Mats Lundahls (2014) stora forskningsmonografi över institutets start och verksamheten fram till 1950.

Det är ledningens kanske allra viktigaste uppgift att värna om att miljön fortsätter att vara en av dessa ”välsignade platser” (Törnqvist 2008) där kreativiteten flödar och produktiviteten är hög. I en riktigt bra forskningsmiljö råder akademisk frihet, men friheten leder samtidigt till att forskare söker sig till områden där efterfrågan på analys och nya viktiga resultat är stor. Denna efterfrågan skapas i ett komplicerat samspel mellan samhällsutvecklingen, vad som vetenskapligt är möjligt att forska om och vad potentiella finansärer är beredda att stödja.

I boken *A Capitalism for the People* från 2012 skriver Chicagoprofessorn Luigi Zingales om risken att forskare glömmet bort det egentliga syftet med sin verksamhet: ”På vissa områden blir det egna fältet så smalt att det blir självrefererande. Forskaren slutar söka botemedel mot cancer för att istället bli fokuserad på att bli mest citerad. ... Allt för ofta har jag på seminarier sett ekonomer som förkastar data som inte är till förmån för deras mest omhuldade teori. Detta är motsatsen till den vetenskapliga metoden, det vill säga att modifiera eller förkasta teorier i ljuset av nya data. Det speglar en elfenbenstornsattityd där medlen rättfärdigar målen. Vår disciplin bör tjäna ekonomin, inte tvärtom.”

Zingales memento är vägledande för verksamheten vid IFN. Institutets vision är att leverera forskning av högsta internationella kvalitet på områden av central betydelse för näringslivets utveckling. Policyrelevant forskning och vetenskaplig kvalitet står inte i motsatsställning till varandra. Tvärtom. Ambitionen är alltid att använda de bästa tillgängliga analysverktygen för att identifiera nya och viktiga ekonomiska samband och effekter. Det är också en konkurrensfördel att IFN har methodspecialister som samarbetar med empiriskt inriktade forskare med djup sakkunskap på ett visst område. Så genereras kunskap av långsiktigt värde, en kunskap som såväl framstående forskare som ledande experter och beslutsfattare kan dra nytta av.

Forskningsbaserade studier efterfrågas i ökande utsträckning, inte minst därför att viktiga nyckelposter i regeringkansli och myndigheter i dag i mycket hög utsträckning innehas av disputerade nationalekonomer. Henrekson och Jakobsson (2009) noterade att det redan i slutet av 2008 fanns närmare 50 forskarutbildade nationalekonomer på både Riksbanken och vid Finansdepartementet. Enligt uppgift har antalet disputerade nationalekonomer på Riksbanken sommaren 2014 ökat till 70. Detta ger en indikation om att trenden sannolikt är stigande även i andra delar av statsförvaltningen. Om centrala chefspositioner i statsförvaltningen kräver en doktorsgrad så kommer det krävas att utredningar som syftar till att förbättra beslutsunderlagen för politiken genomförs av utredare med forskarbakgrund och att underlagen är forskningsbaserade.

IFN har i hög grad fungerat som en plantskola. Unga akademiker har under några år ägnat sig åt näringslivsrelaterad forskning – ofta i nära kontakt med företrädare för berörda företag – för att sedan fortsätta sin yrkeskarriär på andra håll: universitetsvärlden, näringslivet, intresseorganisationer eller den offentliga förvaltningen. Alumniförteckningen t.o.m. 2008 visade att drygt en fjärdedel var-dera av IUI-forskarna gått vidare till näringsliv (inklusive media) respektive offentlig förvaltning, drygt 35 procent hade fortsatt sin akademiska karriär på annat håll, i regel som professorer vid ett universitet, och knappt en på åtta hade gjort karriär i en intresseorganisation. De senaste fem åren har en större andel gått till akademien: av de 19 medarbetare som lämnat IFN de senaste fem åren har tio gått till universitet (varav tre som doktorander), sex till myndigheter och departement och tre till privat sektor.

IFN är en allmänt erkänd och respekterad aktör. För forskare som söker anslag i konkurrens med universitetsverksamma forskare är det definitivt ingen nackdel att vara verksam vid IFN. Om detta vittnar att institutets forskare 2014 har anslag från forskningsfinansierare som Riksbankens Jubileumsfond, Vetenskapsrådet,³ Handelsbankens Forskningsstiftelser, Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse, Forte och Vinnova. IFN:s forskare anlitas också regelmässigt som opponenter på avhandlingar, till betygskommittéer, vid utvärderingar till tjänster och som externa bedömare av forskningsansökningar. Vidare är en rad forskare medlemmar i högt ansedda internationella forskningsnätverk såsom CESifo, CEPR och IZA.

Centralt i IFN:s verksamhet är ett omfattande samarbete med andra organisationer. År 2009 gick IFN in som partner till Entreprenörskapsforum i forskningspriset *Global Award for Entrepreneurship Research*, allmänt ansett som världens ledande forskarpris inom entreprenörskap (www.e-award.org). Priset har sedan dess delats ut sex gånger. Engagemanget i priset bidrar till att stärka dels IFN:s synlighet och tyngd inom entreprenörforskningsområdet, dels genomslaget för både vår egen och andras forskning om entreprenörskapets betydelse för samhällsutvecklingen.

Även i övrigt har IFN utvecklat ett gott samarbete med Entreprenörskapsforum både via medverkan i policyinriktade rapporter och seminarier och regelrätta forskningsprojekt. I det fleråriga projektet *Entrepreneurship, Industrial Development and Growth* medverkade sex av IFN:s forskare och samarbetet resulterade i totalt nio vetenskapliga artiklar som publicerades år 2013 i ett specialnummer av tidskriften *Industrial and Corporate Change*.

Sedan 2011 har IFN ett formaliserat samarbete med Ekonomihögskolan vid Lunds universitet inom ramen för det Vinnova-finansierade Knut Wicksells Centrum för Finansvetenskap. Målet för centret är att frambringa forskning och

³ Sommaren 2014 förvaltade IFN totalt sex anslag från Vetenskapsrådet.

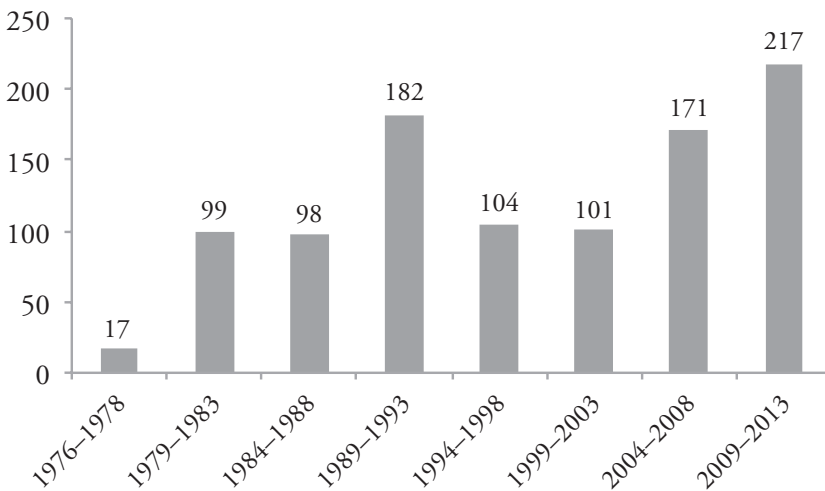
utbildning av hög internationell klass inom området finansiell ekonomi med särskild betoning på de finansiella marknadernas koppling till den reala ekonomin. IFN-forskare bidrar också till centret genom att ge kurser. Två av IFN:s medarbetare är formellt adjungerade till Lunds universitet (en som professor och en som lektor) och en doktorand vid centret skriver sin avhandling vid IFN.

År 2012 inleddes ett flerårigt samarbete med SNS inom ramen för programmet Från välfärdsstat till välfärdssamhälle. Under docent Henrik Jordahls ledning har detta program redan alstrat ett stort antal böcker, rapporter och seminarier. IFN:s engagemang i programmet har också givit värdefulla kontakter med en ny krets av finansiärer.

PUBLICERINGSVERKSAMHETEN

I princip all ny forskning presenteras först i ett working paper där målgruppen främst är andra forskare. Alla working papers från senare år är författade på engelska och sedan 2006 finns även en svensk populärvetenskaplig sammanfattning. Ett working paper presenterar vanligtvis forskning som kommit så långt att arbetet är färdigt att skickas in till en vetenskaplig tidskrift för granskning och eventuell publicering. IFN:s working paper-serie startades 1976. Som framgår av *figur 1* låg antalet utgivna working papers per femårsperiod på runt 100 fram till 2003 (med undantag av början av 1990-talet). Det senaste decenniet har utgivningen stigit kraftigt. Den senaste femårsperioden utgavs 217 working papers.

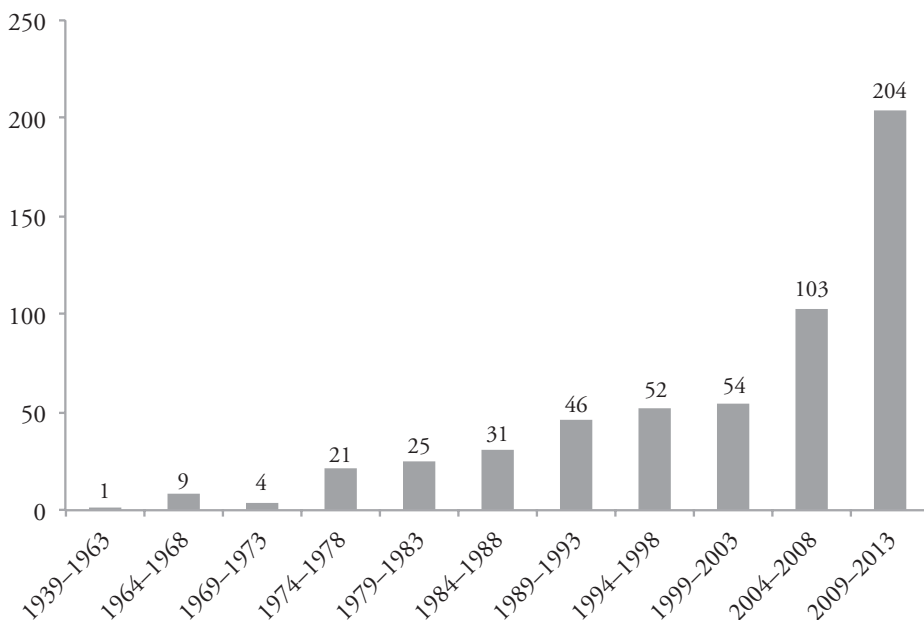
Figur 1 Antal working papers per femårsperiod.

Anm.: Den första perioden är bara tre år på grund av att working paper-serien startades 1976.

I dag är internationell publicering den självklara utgångspunkten för alla projekt vid IFN. Detta innebär att forskningsrapporterna skrivs med sikte på publicering i en vetenskaplig tidskrift med s.k. *peer review*. Detta är nödvändigt dels för att IFN-forskarna ska vara konkurrenskraftiga visavi andra forskare, dels för att internationell granskning och publicering av annan utgivare än IFN bidrar med den kvalitetsstämpel som ger IFN:s forskare tyngd och trovärdighet när de skriver utredningar och deltar i samhällsdebatten. Så var det inte i institutets barndom. Som framgår av *figur 2* publicerade institutets samtliga forskare bara en enda artikel i en internationell vetenskaplig tidskrift under de första 35 åren.⁴ Det är inte förrän i mitten av 1970-talet som det börjar bli vanligt att IFN-forskarna publicerar sig i internationella tidskrifter. I genomsnitt fick de sammantaget fyra till sex tidskriftsartiklar publicerade per år under denna tid. I början av 1990-talet sker en fördubbling av takten till ca tio artiklar per år. Under de två senaste femårsperioderna har takten återigen fördubblats två gånger och på senare tid har antalet publicerade artiklar per år legat runt eller strax över 40.

Figur 2 Antal publicerade tidskriftsartiklar med *peer review* per femårsperiod.

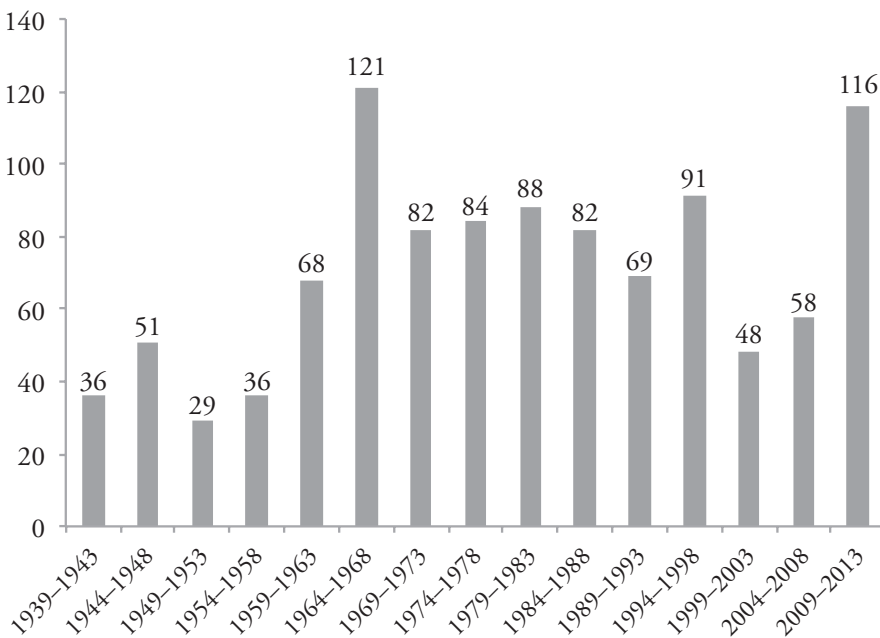

⁴ Ruist (1946).

Att bara mäta antalet publicerade artiklar innebär att ingen hänsyn tas till att det är stora kvalitetskillnader mellan olika tidskrifter och det är ett viktigt mål för IFN:s forskare att publicera sina arbeten i så högkvalitativa tidskrifter som möjligt. Med enstaka undantag gäller att forskning som publiceras i ämnets topp-tidskrifter får ett mångdubbelt större genomslag än den forskning som ges ut i mer undanskymda publikationer. För att ta hänsyn till publikationernas kvalitet har IFN utvecklat en intern poängsskala, vilken redovisas på institutets webbplats och i årsböckerna. Även mätt på detta sätt har institutets output ökat mycket kraftigt; det handlar om ett ungefärligt trefaldigande sedan början av 2000-talet.

IFN hävdar sig också väl när det gäller publiceringar i de ledande tidskrifterna. Under de senaste tio åren har forskare vid IFN fått bidrag publicerade i internationella topptidskrifter som *American Economic Review*, *Quarterly Journal of Economics*, *Journal of Political Economy*, *Review of Economic Studies*, *Econometrica*, *Journal of the European Economic Association*, *Economic Journal*, *RAND Journal of Economics*, *Journal of Public Economics*, *Journal of International Economics* och *Journal of Finance*.

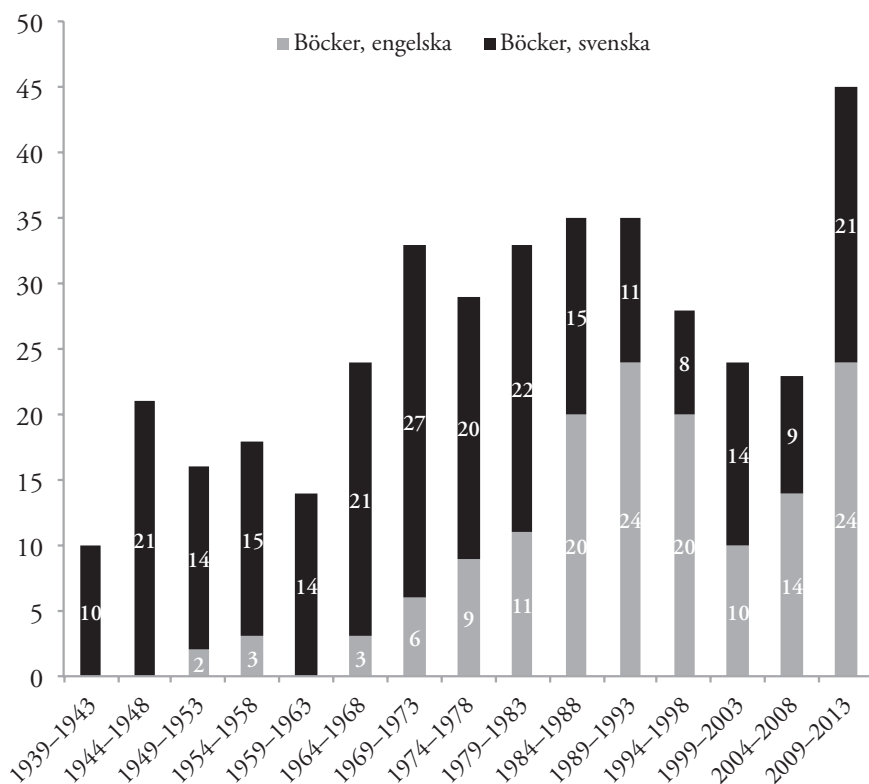
Figur 3 Antal tidskriftsartiklar och bokkapitel på svenska per femårsperiod.

Den kraftiga ökningen av artiklar i internationella tidskrifter har inte skett på bekostnad av publiceringar på svenska. *Figur 3* visar antalet tidskriftsartiklar och antologibidrag på svenska. Den senaste femårsperioden innebär en fördubbling jämfört med perioden innan och nivån är i paritet med de absoluta toppåren i mitten av 1960-talet när institutets publicering var i princip helt inriktad på utgivning på svenska språket.

En vanlig kritik är att inriktningen mot tidskriftspubliserad forskning leder till att forskarna slutar att producera böcker och att frågor som inte går att redovisa på ett tillfredsställande sätt i artikelform därmed inte blir beforskade. Böcker ansågs under lång tid vara den i särklass viktigaste formen för att redovisa institutets forskning. Som framgår av *figur 4* producerades i genomsnitt tre till fem böcker per år under de första 40 åren. Detta ökade sedan till sex à sju böcker per år under en period för att sedan sjunka tillbaka till den tidigare nivån. De senaste fem åren

Figur 4 Antal böcker och avhandlingar per femårsperiod.

Anm.: Även redigerade volymer ingår.

har dock bokproduktionen stigit kraftigt till den klart högsta nivån i institutets historia med en genomsnittlig utgivning av nio böcker och avhandlingar per år.

Antalet debattartiklar i ledande svenska tidningar har under de senaste åren varit strax över 25 per år, vilket kan jämföras med ett snitt i början av 2000-talet på ca 15 debattartiklar per år. IFN är nu klart ledande bland nationalekonomiska forskningsmiljöer vad gäller bidrag i dagspress.

För att säkerställa utveckling och kvalitet i spridningen av IFN:s forskning ges ett elektroniskt nyhetsbrev ut, vilket når ca 5000 prenumeranter. Nyhetsbrevet riktar sig till en bredare publik och behandlar aktuella samhällsfrågor. Det utkommer tio gånger per år. Tre av nyhetsbrevens innehåller en temaartikel där resultat och insikter från pågående forskningsprojekt med policyrelevans presenteras på ett mer utförligt sätt.

En viktig slutsats av denna statistik är inte bara att publiceringstakten ökat internationellt utan att detta har kunnat åstadkommas samtidigt som en kraftig ökning skett av publiceringarna på svenska och i bokform. Ökad betoning på den tredje uppgiften förefaller således inte stå i motsatsställning till internationell publicering. Det är en bekräftelse så god som någon på Elisabeth Prechts påpekande att det är en träningssak att lära sig kommunicera. Nya forskningsfrågor uppstår i dialogen med det omgivande samhället. Det kan till och med ofta vara bättre att hitta dessa i den dialogen snarare än i de vetenskapliga tidskrifterna. Det ökar sannolikheten att den egna forskningen blir både relevant och originell.

I detta sammanhang ska även nämnas att IFN under sommaren 2009 inledde ett projekt med ambitionen att identifiera samtliga skrifter som sedan starten 1939 utgivits av medarbetare vid institutet. Målet var att digitalisera och tillgängliggöra dessa. Helst även göra arbetena nedladdningsbara från IFN:s externa webbplats, vilket dock förutsätter att det inte bryter mot några copyright-regler. Detta arbete är nu avslutat och samtliga identifierade publikationer utgivna t.o.m. 2013 finns i dag samlade i en bok som ges ut i samband med 75-årsjubileet (Chamberlain och Henrekson 2014). På några undantag när är samtliga skrifter i bibliografin digitaliserade och i de flesta fall också digitalt sökbara.

NÅGRA VIKTIGA UTMANINGAR

Att kunna hantera två utmaningar är särskilt viktigt för att IFN ska fortsätta vara framgångsrikt och utvecklas:

- att IFN når ut med sina forskningsresultat både till forskarsamhället (genom publicering i högt rankade tidskrifter och genom citeringar) och till övriga intressenter (allmänhet, politik, näringsliv, intresseorganisationer).
- att attrahera talangfulla forskare att jobba med ”våra” näringslivsrelevanta frågor.

Databasen Research Papers in Economics (RePEc; www.repec.org) innehöll i början av 2009 drygt 700 000 uppsatser skrivna av 20 000 forskare och enbart från Europa fanns 10 500 forskare från 2 065 institutioner listade.

I augusti 2014 hade antalet registrerade författare i RePEc ökat till 41 000 och dessa hade tillgängliggjort 976 000 uppsatser på webbplatsen. Antalet europeiska forskare registrerade i RePEc har under samma period mer än fördubblats till 21 600. För Sveriges del var 116 svenska institutioner och 625 forskare listade.

Tillväxten i antalet forskare i världen har således varit oerhört snabb de senaste åren, vilket också innebär att konkurrensen om att komma in i de högt rankade tidskrifterna ökat. Detta gör att verksamheten kan liknas vid ett s.k. *Red Queen Game* där aktörerna, i detta fall forskarna, är tvungna att, så länge konkurrensen är ökande, springa allt fortare bara för att stå still.⁵

Vid en jämförelse med de 116 svenska institutioner som rankas av RePEc tampas IFN regelmässigt om tredjeplatsen med Ekonomihögskolan i Lund, Nationalekonomiska institutionen i Uppsala och Handelshögskolan i Göteborg.⁶ Om vi jämför med alla institutioner i EU rankas IFN runt femtionde plats i RePEc. Begränsar vi jämförelsen till privata forskningsinstitut är det bara två som ligger före oss: Institute for Fiscal Studies i London och Institute for the Study of Labor (IZA) i Bonn med över 600 registrerade forskare.

Trots svårigheter med kvantitativa jämförelser ger RePEc ändå en tydlig signal om att IFN är konkurrenskraftigt. Detta är dock inget som kan tas för givet, framgång är en rar planta som ständigt måste tillföras ny näring för att inte förtvina. Eller som Louis V. Gerstner, den legendariske företagsledaren som vände IBM på 1990-talet, uttrycker saken: ”I have a sense of urgency that never changes, whether we are doing well or we’re doing poorly.”⁷ Att konsolidera dagens höga produktivitet och kvalitet i forskningen är med andra ord en krävande utmaning. Till följd av det stora antalet aktörer och den kraftiga specialiseringen räcker det inte med relevanta forskningsresultat. Det krävs profilering av den enskilde forskaren i form av konferenspresentationer, externa seminarier, medverkan i media och nätverkande för att få fullt genomslag.

IFN:s ledning och programchefer arbetar därför med att introducera institu-

5 Benämningen anspelar på en episod i Lewis Carrolls andra bok om Alice, *Alice i spegellandet* (1871). I en tävling för att försöka bli drottning visar det sig att Alice måste springa så fort hon kan för att förbli på samma ställe, och ”om man vill komma någonstans måste man springa minst dubbelt så fort”. Denna analogi används ofta i evolutionär biologi. Inom nationalekonomi har den framför allt använts av William Baumol (t.ex. 2010) för att förklara varför även stora företag med en dominerande marknadsposition måste fortsätta att innovera och investera i FoU för att överleva.

6 Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet och Handelshögskolan i Stockholm rankas högst i Sverige.

7 Citerat från Collins (2009).

tets forskare i de viktigaste internationella forskarnätverken och att bjuda in ledande gästforskare inom våra områden för att forska på IFN i Stockholm. Under de senaste fem åren har i genomsnitt 52 utländska gästforskare – inklusive medverkande vid den årliga ”Vaxholmskonferensen” (*IFN Stockholm Conference*) i juni – besökt IFN under kortare eller längre perioder. Detta har i flera fall lett till forskningssamarbeten mellan dessa besökande forskare och IFN-forskare.

Att våra forskare är konkurrenskraftiga i den ständiga jakten efter anslag är också ett gott kvitto på kvalitet och produktivitet. Samtidigt är finansieringen en av våra största utmaningar. Verksamheten kan inte rationaliseras i vanlig mening och i den mån den tekniska utvecklingen gör att forskare kan jobba effektivare och göra mer, så innebär detta bara att publiceringsribban höjs i motsvarande grad. Något som på kort sikt möjligtvis lägger sordin på utvecklingen men som i ett längre perspektiv innebär att nya horisonter kan öppnas för både forskarna och forskningen.

Det årliga externa finansieringsbehovet är för närvarande drygt 30 miljoner kronor. För att klara ett finansieringskrav av den storleken krävs ett ständigt pågående systematiskt arbete för att både hitta nya finansiärer och för att vårda och utveckla relationerna till de existerande. Framför allt är det nödvändigt att en stor del av anslagen är långsiktiga i val av frågor, rekryteringar och hur de enskilda projekten drivs så att originalitet och kvalitet kan prioriteras.

För att framgångsrikt nå ut med våra resultat till det omgivande samhället krävs fortsatta satsningar på utåtriktad aktivitet där det egna ansvaret hos forskaren är centralt, och det sker genom eget unikt nätverksbyggande. IFN är inte ett studieförbund. Antalet policyseminarier i egen regi kan därför inte bli särskilt stort. IFN bör i första hand samarbeta med andra aktörer.

Sedan hösten 2012 har IFN:s kommunikationschef en heltidstjänst. Kommunikationschefen arbetar kontinuerligt med att utveckla IFN:s kommunikationsstrategi. Som en del av detta intensifieras ansträngningarna att utveckla vår kommunikation med intressenter runt om i Europa. Vi jobbar med att bygga upp ett relevant och uppdaterat register över personer utanför Sverige som är intresserade av vår forskning. Vidare arbetar vi med att utveckla nya kommunikationskanaler såsom IFN:s poddradio, *Twitter* och *Facebook*.

Dagens IFN är lyckligt lottat i så motto att det i Stockholm/Uppsala-området finns dels mycket högkvalitativa forskarutbildningar i nationalekonomi, dels flera framstående forskningsmiljöer. Totalt fanns det i augusti 2014 ganska exakt 300 disputerade akademiskt verksamma nationalekonomer (inklusive finansiell ekonomi) och ca 210 doktorander i Stockholm/Uppsala. Detta gör Stockholm/Uppsala till ett av de starkaste och största klustren för nationalekonomisk forskning i Europa.

En trång sektor är att tillräckligt tidigt få kontakt med unga talanger på uni-

versitet och högskolor och intressera dem för näringslivsfrågor. En viktig kanal är och kommer att vara att anställa forskningsassistenter som efter något eller några år går vidare till doktorandstudier. Tack vare deras arbete vid IFN ligger det nära till hands att avhandlingsarbetet ligger inom IFN:s forskningsprogram. Fyra av dagens fem doktorander, en av de ordinarie forskarna och två affilierade forskare har tidigare varit forskningsassistenter vid IFN.

En annan kanal är att fortsätta anordna Öppet Hus för doktorander där vi presenterar vår forskning och synliggör IFN som en potentiell framtida arbetsplats.

Dessa kanaler är dock inte tillräckliga. Att utveckla samarbetsformer med ledande universitet i och utanför Stockholm är avgörande för att bredda rekryteringsbasen. Samarbetet med Lunds universitet inom ramen för Knut Wicksells Centrum för Finansvetenskap är här viktigt. Det ger också en plattform för att ge kurser på doktorandnivå med inriktning mot näringslivsekonomi. Våren 2013 gav Lars Persson och Joacim Tåg en första kurs i industriell organisation och företagsfinansiering (*Industrial Organization and Corporate Finance: Theory and Practice*), vilken var öppen för doktorander från samtliga nordiska universitet. Goda kontakter håller också på att byggas upp med Linnéuniversitetet,⁸ KTH och Handelshögskolan i Stockholm i form av adjungeringar, undervisning och handledning.

Ytterligare sätt att inspirera doktorander att skriva sina avhandlingar och forska inom näringslivsekonomi som planeras är:

- att utlysa stipendier till nationalekonomidoktorander för att täcka kostnader för deltagande i kurser i entreprenörs- och näringslivsekonomi vid andra lärosäten.
- att utlysa pre-postdok-tjänster som fyller gapet mellan doktorandstudier och postdok-tjänster för doktorander med inriktning mot näringslivsekonomi.

Verksamhetens mål är inte tillväxt utan en hög ”produktivitet”. Kvalitet och relevans tillsammans med en egen distinkt profil ska även fortsättningsvis vara institutets signum. Men framgång förutsätter att vi fortsätter arbeta med att bli bättre. Det gäller att förbli trogna vår kärna samtidigt som vi hungrar för förändring och framsteg. IFN ska fortsätta utveckla forskningsstrategier där interaktionen policyfrågeställningar–empiri–teori står i centrum.

⁸ IFN-forskaren Per Skedinger tillträdde en befattning som adjungerad professor vid Linnéuniversitetet i Växjö 2014, vilket ger en bra grund för fördjupat samarbete med de ledande forskarna vid universitetet.

AVSLUTNING

Under det senaste decenniet har IFN utvecklats sin verksamhet avsevärt. Antalet heltidsforskare har ökat från ca 20 till 25, antalet forskningsassistenter har ökat från två till fyra–fem, och fem doktorander bedriver sitt avhandlingsarbete vid IFN. Institutet har utvecklats ett nätverk med i dag drygt 20 affilierade forskare runt om i Sverige och världen. Samtliga affilierade forskare har formaliserade avtal med IFN där vars och ens åtagande, ersättning och rätt till resurser i övrigt regleras. Vidare har en rad organisatoriska förändringar genomförts i syfte att motivera och utbilda forskarna i att publicera sina vetenskapliga arbeten i ledande tidskrifter och att delta i samhällsdebatten på ett för var och en lämpligt sätt.

Inom kommunikationsområdet har sedan dess flera nya ”produkter” utvecklats såsom policyseminarier som riktar sig till en bredare publik och behandlar aktuella samhällsfrågor, och IFN:s elektroniska nyhetsbrev. IFN är i dag ledande bland nationalekonomiska forskningsmiljöer vad gäller bidrag i dagspress. Institutets forskare har medverkat i flera viktiga utredningar av betydelse för näringslivets utveckling såsom Globaliseringsrådet och Företagsskattekommittén och ett betydande antal rapporter till Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO) har författats av IFN-forskare.

IFN:s vision är att leverera forskning av högsta internationella kvalitet på områden som är centrala för näringslivets utveckling och att vara en röst med högt förtroende i samhällsdebatten kring näringslivets villkor. Under förutsättning att IFN lyckas leva upp till sin egen vision finns ett antal argument som talar för att det finns ett betydande värde för Svenskt Näringsliv och andra privata forskningsfinansiärer att stödja institutets verksamhet. IFN behövs även fortsättningsvis för att säkerställa att för näringslivet relevanta frågeställningar blir vetenskapligt belysta, att pluralismen blir större inom den samhällsvetenskapliga forskningen, att näringslivets företrädare får en egen kontaktyta till forskningen och att samhällsdebatten breddas.

IFN står i dag starkt forskningsmässigt, finansiellt och personellt. Vi kan också visa på hög och på senare tid kraftigt ökad produktivitet. Dessutom har institutet varit och fortsätter att vara en viktig plantskola för forskare som går vidare till centrala befattningar i akademi, näringsliv och offentlig förvaltning.

Efterfrågan på specialiserade forskarrapporter är i dag en helt annan än tidigare. Doktorsexamen i nationalekonomi är numera en normalutbildning för ledande poster i statsförvaltningen. Kraven på att skriva så att ”den marginelle riksdagsmannen”⁹ direkt kan tillgodogöra sig analysen och resultaten är därför inte lika tvingande som tidigare.

9 Ragnar Bentzel, institutets chef i början av 1960-talet, menade att forskarna skulle skriva med denna person som sin tänkta läsare (Albinsson Bruhner 2009).

För institutets ledning är den stora och allestädes närvarande utmaningen att värna miljön så att den fortsätter att vara en plats där kreativiteten flödar och produktiviteten är hög. Hur detta ska gå till är en ständigt pågående läroprocess och det är heller inte något som enkelt kan skrivas ner i några policydokument eller arbetsmanualer. Övertygelsen om att det IFN gör är viktigt och gör skillnad är dock fundamental.

IFN har nu funnits i 75 år och innehållet i denna bok visar att institutet har varit framgångsrikt. Det mest påtagliga beviset för att institutet haft betydelse är det faktum att många tidigare medarbetare blivit så framgångsrika och gjort så stora insatser på breda områden i det svenska samhället. Alumniförteckningen talar sitt tydliga språk därvidlag.

Ett viktigt syfte med en jubileumsbok är att stanna upp, sammanfatta och unna sig att känna stolthet över vad som åstadkommit. För att även framdeles ligga i framkant både vad gäller forskningen och den mer policy- och debattinriktade delen av verksamheten måste vi förvalta och bygga vidare på det egna arvet och vidmakthålla och återskapa de betingelser som präglar framgångsrika intellektuella miljöer. De berättelser som tidigare medarbetare bidrar med i denna volym är i detta sammanhang utomordentligt värdefulla.

Jag är övertygad om att IFN har alla möjligheter att leva vidare och frodas långt in i framtiden under förutsättning att verksamheten håller hög kvalitet, dvs. akademisk världsklass, och att näringslivsrelevans fortsätter att vara en viktig ledstjärna i valet av utgångspunkter och frågeställningar. Ett varmt tack till alla nuvarande och tidigare medarbetare som medverkat till att institutet står starkt och kan se framtiden an med tillförsikt.

REFERENSER

- Albinsson Bruhner, Göran (2009), "Gyllene år". Kapitel 15 i Magnus Henrekson, red., *IFN/IUI 1939–2009. Sju decennier av forskning om ett näringsliv i utveckling*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Baumol, William J. (2010), *The Microtheory of Innovative Entrepreneurship*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Carlson, Benny och Mats Lundahl (2014), *Ett forskningsinstitut växer fram – IUI från grundandet till 1950*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Chamberlain, Johanna och Magnus Henrekson, red. (2014), *Institutet för Näringslivsforskning – Publikationer 1939–2013*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Collins, Jim (2009), *How the Mighty Fall and Why Some Companies Never Give in*. New York: Harper Collins.
- Henrekson, Magnus, red. (2009a), *IFN/IUI 1939–2009. Sju decennier av forskning om ett näringsliv i utveckling*. Stockholm: Ekerlids Förlag.

- Henrekson, Magnus (2009b), "Från IUI till IFN: omställningen, nuläget och framtiden". Kapitel 38 i Magnus Henrekson, red., *IFN/IUI 1939–2009. Sju decennier av forskning om ett näringsliv i utveckling*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Henrekson, Magnus och Ulf Jakobsson (2009), "Vilket värde kan Institutet för Näringslivsforskning tillföra Svenskt Näringsliv och andra finansärer?". Kapitel 37 i Magnus Henrekson, red., *IFN/IUI 1939–2009. Sju decennier av forskning om ett näringsliv i utveckling*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Ruist, Erik (1946), "Standard Errors of the Tilling Coefficients Used in Confluence Analysis". *Econometrica*, vol. 14, nr 3, 235–241.
- Törnqvist, Gunnar (2008), *Kreativitet i tid och rum. Processer, personer och platser*. Stockholm: SNS Förlag.
- Zingales, Luigi (2012), *A Capitalism for the People*. New York: Basic Books.

FÖRFATTARPRESENTATION

Magnus Henrekson är professor och sedan 1 november 2005 vd för IFN. Han är född 1958 och uppväxt utanför Vadstena. Han studerade på grundnivå vid Handelshögskolan i Göteborg. Magnus Henrekson disputerade vid Handelshögskolan i Göteborg 1990 på avhandlingen *An Economic Analysis of Swedish Government Expenditure*. Förutom forskning om den offentliga sektorn analyserade han under denna tid effekterna av 1980-talets avreglering av de svenska kredit- och valutamarknaderna, bl.a. i boken *Räntebildningen i Sverige* (1988, 1991). Under avhandlingsarbetet var han gästforskare under ett år vid University of Michigan, Ann Arbor.

Henrekson var forskare vid Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning (FIEF) 1990–94. Han arbetade där främst med projekt kring förklaringar till varför den ekonomiska tillväxten varierar mellan länder. Han rekryterades till IFN 1995 där han var resten av 1990-talet. Vid denna tid kom hans forskning alltmer att inriktas mot entreprenörskapets ekonomi och mot att förklara företagsklimatets institutionella bestämningsfaktorer.

År 2000 tillträdde Henrekson en forskartjänst vid Handelshögskolan i Stockholm där han 2001 blev innehavare av Jacob Wallenbergs forskningsprofessur i ekonomi med särskild inriktning på det svenska näringslivets utveckling och den ekonomiska politiken. Efter att Henrekson blev chef för IFN uppehölls professuren på deltid till och med 2009.